

**BİREYSEL ÇALGI EĞİTİMİ I (KEMAN) DERSİ HEDEFLERİNİN
GERÇEKLEŞME DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ *
(A.İ.B.Ü ÖRNEĞİ)**

†Yrd.Doç.Dr. Öznur Öztosun
‡Yrd.Doç.Dr. Dolunay Akgül Barış

*1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze
Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi
SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta

Özet

Bu araştırma; A.İ.B.Ü. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde Bireysel Çalgı Eğitimi I Dersi (Keman) için hazırlanan taslak öğretim programında belirlenen hedeflere ulaşma derecelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.Bu amaçla araştırma, 2003/2004 öğretim yılında keman eğitimine yeni başlayan 7 öğrenci üzerinde deneysel olarak yürütülmüştür.1. Yarıyıl için belirlenen toplam 3 üniteyi kapsayan hedeflerin değerlendirilmesi sonucunda, öğrencilerin hedefleri büyük bir oranda gerçekleştirdiği saptanmıştır.

GİRİŞ

Toplumların gelişmişlik göstergeleri içerisinde eğitimin yeri çok büyüktür.Bu yüzdendir ki, tüm toplumlar tarihleri boyunca eğitime çok önem vermiş ve çeşitli yollarla insanları eğitmek için çaba göstermişlerdir.

Geçmişten günümüze eğitimin çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Yapılan bu tanımların üç ortak noktası vardır. Bu ortak noktalardan birincisi,bireyin yeteneklerinin geliştirilmesi, ikincisi, bireyde davranış değişikliğinin kendi yaşantısı yolu ile olacağı ve üçüncüsü de eğitimin bir süreç olduğudur. Böylece eğitim, " bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir." (Ertürk.1997) şeklinde tanımlanabilir. Buna göre,"Eğitim sisteminin temel ögesi insandır, insan hem özne hem de nesne durumundadır. Her türlü etkinlik,insanın davranışlarını istendik yönde değiştirmek üzere düşünülüp, planlanmalıdır.(Sönmez.1994)

Eğitimin tanımındaki istendik kelimesi söz konusu değişimin önceden tasarlandığını göstermek, kasıt kelimesi de önceden tasarlanmış bir değişikliği sadece bir tesadüf eseri olarak yaratan ve belki farkında bile olunmayan durumları dışarıda tutmak böylece kültürleme ve eğitim arasındaki ayırımı göz önünde bulundurmak için kullanılmıştır. (Ertürk. 1997) Eğitimin bir parçasını oluşturan Müzik Eğitimi ise,"Bireyin genel ve müziksel davranışlarında kendi müziksel yaşantıları yolu ile ve kasıtlı olarak istendik davranışlar oluşturma sürecidir. (Uçan .1994)Müzik Eğitimi tanımından yola çıkarak keman eğitimini tanımladığımızda ise,"Keman öğretimi yolu ile bireylerin ve onların oluşturdukları toplulukların, devinışsel duyuşsal ve bilişsel davranışlarında kendi yaşantıları yolu ile ve kasıtlı olarak istendik değişiklikler oluşturmak ya da onlara bu nitelikte yeni davranışlar kazandırma süreci diye tanımlanabilir. (Uçan – Günay. 1980) (Akgül 1997)

Tanımdan da anlaşılacağı gibi bireyleri hayata hazırlayan ve istendik davranışlarla donanmalarını sağlayan eğitim süreci tesadüflere bırakılmamalı, önceden tasarlanıp planlanmalıdır. "Eğitimde planlanmış etkinliklerin önemi büyüktür. Eğitim bir bakıma kasıtlı kültürleme yolu olarak görüldüğünden eğitim programlarının planlı olması gereği, kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Öğrenenlere öğrenme yaşantıları sağlamak eğitim programları aracılığı ile olmaktadır." (Demirel. 1999) İyi bir eğitim ancak mükemmel bir program ve iyi bir planlama sonucu oluşabilir. Bilimsel tarzda hazırlanmış bir program eğitimde başarının en önemli unsurlarından biridir.

Bu bağlamda; İyi hazırlanmış bir keman öğretim programı da keman eğitiminde amaca ulaşmak için başarının temel anahtarıdır. İyi bir keman öğretim programı, keman eğitimi ile erişilecek hedeflerden her birine ilişkin hedef davranışları kazandırmak için gerekli öğretme

† A.İ.B.Ü. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

durumlarını, hedefe erişilip erişilmediğine, davranışın kazanılıp kazanılmadığına dair sınamalı ölçme durumlarını, programın sağlamlığına ve öğretmen-öğrenci ve program hakkında karar vermek için değerlendirme işlemlerini kapsamalıdır.

Bilindiği gibi, keman çalma, öğrencinin belli amaçlar doğrultusunda ve belli tekniklerle çalgıdan ses üretme işidir. Keman çalan bir öğrencinin fiziki durumu, müzikal yeteneği ve yeterli teknik bilgilerle donanması gereklidir.

Bu nedenle keman öğretiminin sağlıklı olabilmesi için hedefler ve ilkeler çok önemlidir. Belirlenen hedefler hem herhangi bir özel duruma uygulanabilecek şekilde esnek, hem de bütün durumları içine alabilecek genişlikte düşünülmüş genel hedefler olmalıdır. (Büyükkasoy 1997) Ayrıca hedefler belirlenirken, müzik eğitimi ana bilim dallarının genel hedefleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Keman öğretim süreci içerisinde öğrencilerin belirlenen hedef davranışlara ulaşmaları ve gerekli öğrenme yaşantılarını geçirmelerini olanak sağlayacak güdüleyici ortamın hazırlanması da önem taşımaktadır. Bu da ders içinde kullanılacak yöntem ve tekniklerin seçimi ile doğru orantılıdır. Eğitim hedeflerinin gerçekleşmesi ancak uygun yöntemlerin seçimi ile sağlanır.

Keman öğretiminde ise kullanılan belli yöntemler olduğu gibi, öğretmen, bunların bileşiminden oluşan ve dersin bireysel olma özelliğinden kaynaklanan, öğrenci merkezli karma yöntemler de kullanılabilir.

Bu bakımdan, her öğrencinin ayrı bir sınıf olarak düşünülmesi gereken çalgı eğitiminde, öğretmenin programı uygulamadaki başarısı çalgı eğitimindeki niteliği artırma açısından önemlidir. (Yüksel 2003) (Çıldın 2003)

İyi bir öğretmen yüreklendirme ve pekiştirme amacıyla kullandığı uyarıcıların çeşitlerini öğrenme durumuna, öğrenim çevresine ve öğrenciye göre ayarlar, farklı yer, zaman, amaç ve kişiler için bunlardan en uygun olanını seçer ve kullanır. (Bloom 1995)

Kullanılan yöntem ve tekniklerin doğruluğunu ve belirlenen hedeflerin kazanılıp, kazanılmadığını gösterecek olan sınamalı ve ölçme durumları için hazırlanacak olan ortam, ayrıca program hakkında genel bir yargıya varmamızı sağlayacak değerlendirme işlemleri de programın son ve önemli boyutlarındandır.

Ancak öğretmenler kendi kendilerinin ne öğrettikleri ile öğrencilerin gerçekten ne öğrendiklerini birbirine karıştırmadan kaçınarak, öğrencilerin gelişmelerini objektif olarak değerlendirmelidirler. Diğer bir deyişle, öğretmenlerin öğretmeyle öğrenmenin daima eşit olmadığını hatırlayarak, gözlemlerinde tarafsız olma zorlukları vardır. Buradan yola çıkarak, çalgı çalma becerisinin çeşitli düzeylerde ve güçlüklerde davranışların organik bir örüntüsü olduğu unutulmamalı, öğrencinin çalgı çalma veya öğrenme yolu ile yoğun ve ayrıntılı bilgi edinme konusuna gereken dikkat gösterilmelidir. (Ercan. 1999)

Bilindiği gibi Eğitim Fakültelerine bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi A.B.D.'da bireysel çalgı eğitimi adı altında toplam sekiz yarı yıl okutulan keman eğitimi dersini, öğrencilerin ileride meslek hayatlarında kullanacakları düşünülürse çalgıyı sınıf ortamında yeterli düzeyde kullanabilecek düzeyde öğrenmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin kısa sürede ve yeterli düzeyde keman çalmayı öğrenebilmesi için düzenli bir öğretim programı hazırlanması şarttır.

Bu gereksinimlerden hareketle, araştırmacılar tarafından keman eğitimine yeni başlayan öğrencilere yönelik taslak bir öğretim programı hazırlanmıştır. Program, A.İ.B.Ü. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi A.B.D.'da keman eğitimine yeni başlayan 7 öğrenciye uygulanmış ve uygulamaya devam edilmektedir. Sunulan araştırma sonuçları, birinci yarıyıl sonuna kadar belirlenmiş toplam 3 ünitenin hedeflerini içermektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, deneysel araştırma modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırma evrenini A.İ.B.Ü. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi A.B.D.'da öğrenim gören lisans birinci sınıf öğrencilerinden keman eğitimine yeni başlayan 7 öğrenci oluşturmaktadır.

Çizelge 1 de görüldüğü gibi kemanın bölümlerini söyleyebilme hedefi %86 tamamen, %14 orta derecede gerçekleşirken, yayın bölümlerini söyleyebilme hedefinin ise %71 tamamen %29 büyük ölçüde gerçekleştiği gözlenmiştir.

Ayrıca doğru yay tutuşu ve doğru keman tutuşu ile ilgili hedeflerin gerçekleşme düzeyine bakıldığında, doğru yay tutuşu ile ilgili davranışları yapabilme hedefinin %57 tamamen, %29 büyük ölçüde, %14 orta derecede gerçekleştiği, doğru keman tutuşundaki temel özellikleri yapabilme hedefinin ise %100 tamamen gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çizelge 2

Kemanda sağ elin kullanımı (yay çekme) ile ilgili hedeflerin gerçekleşme düzeyleri (Ünite 2)

Hedefler	Tamamen		Büyük Ölçüde		Orta		Az		Hiç	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1 Yayın tellere göre doğru konumlandırabilme (yayı sürmeden sadece konumlandırarak)	3	43	3	43	0	0	1	14	0	0
2 Yayın kullanımında sağ kol ele dayalı yay basıncı uzunluğu hızı ve yönü ile ilgili temel teknik davranışları yapabilme	5	72	1	14	0	0	1	14	0	0

Çizelge 2 de görüldüğü gibi yayın tellere göre doğru konumlandırabilme hedefi %43 tamamen, %43 büyük ölçüde, %14 az derecede gerçekleşirken, yayın kullanımında sağ kol – ele dayalı yay basıncı uzunluğu hızı ve yönü ile ilgili temel davranışları yapabilme hedefinin ise %72 tamamen, %14 büyük ölçüde, %14 ise az derecede gerçekleştiği gözlenmiştir.

Çizelge 3

Sağ ve sol elin birlikte kullanımı (legato – detache) ile ilgili hedeflerin gerçekleşme düzeyleri (Ünite 3)

Hedefler	Tamamen		Büyük Ölçüde		Orta		Az		Hiç	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1 Etüdü Temiz Seslerle çalabilme	0	0	4	57	2	29	0	0	1	14
2 Etüdü çalma esnasında sol-sağ kol hareketini doğru yapabilme	1	14	3	43	3	43	0	0	0	0
3 Etüdü çalarken legato tekniğini doğru uygulayabilme	0	0	3	43	3	43	1	14	0	0
4 Etüdü çalarken detache tekniğini doğru uygulayabilme	0	0	4	57	2	29	1	14	0	0
5 Etüdü çalarken doğru yay tutuşunu etüdün sonuna kadar koruyabilme	1	14	4	57	1	14	1	14	0	0
6 Etüdü çalarken doğru keman tutuşunu etüdün sonuna kadar koruyabilme	1	14	4	57	2	29	0	0	0	0
7 Etüdü çalarken doğru sol el (avuç içi) tutuşunu etüdün sonuna kadar koruyabilme	0	0	4	57	0	0	3	43	0	0
8 Etüdü çalarken etüd sonuna kadar yayı eşişge paralel olarak kullanabilme	0	0	4	57	3	43	0	0	0	0

Çizelge 3 de görüldüğü gibi etüdü temiz seslerle çalabilme hedefinin %57 tamamen, %29 orta, %14 hiç derecelerinde gerçekleştiği, etüdü çalma esnasında sol – sağ kol hareketini doğru yapabilme hedefinin, %14 tamamen, %43 büyük ölçüde, %43 orta derecede gerçekleştiği, etüdü çalma esnasında legato tekniğini uygulayabilme hedefinin, %43 büyük ölçüde, %43 orta derecede, %14 az derecede gerçekleştiği, etüdü çalma esnasında detache tekniğini uygulayabilme hedefinin, %57 büyük ölçüde, %29 orta derecede, %14 az derecede gerçekleştiği, etüdü çalarken doğru yay tutuşunu etüdün sonuna kadar koruyabilme hedefinin,

%14 tamamen, %57 büyük ölçüde, %14 orta, %14 az derecede gerçekleştiği, etüdü çalarken doğru keman tutuşunu etüdün sonuna kadar koruyabilme hedefinin, %14 tamamen, %57 büyük ölçüde, %29 orta, derecede gerçekleştiği, etüdü çalarken doğru sol el (avuç içi) tutuşunu etüdün sonuna kadar koruyabilme hedefinin, %57 büyük ölçüde, %43 az derecede gerçekleştiği, etüdü çalarken etüt sonuna kadar yayı eşiğe paralel olarak kullanabilme hedefinin %57 büyük ölçüde, %43 orta derecede gerçekleştiği, gözlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan gözlem sonucunda I. Üniteye yer alan kemanın bölümlerini söyleyebilme ve yayın bölümlerini söyleyebilme bilişsel hedeflerinin büyük oranda gerçekleştiği saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin kemanın ve yayın fiziksel özelliklerini tanıyarak keman çalma ile ilgili ön bilgileri kazanmış oldukları görülmektedir.

I. Ünitenin devinişsel hedeflerini oluşturan, doğru yay tutuşu ile ilgili davranışları yapabileme ve doğru keman tutuşundaki temel özellikleri uygulayabilme hedeflerinden yay tutuşu ile ilgili olan hedefin %57 tamamen ve %29 büyük ölçüde gerçekleştiği, keman tutuşu ile ilgili davranışın ise %100 gibi bir oranda gerçekleştiği saptanmıştır.

Bu sonuca göre öğrencilerin keman çalmaya hazır oldukları söylenebilir.

II. Üniteye yer alan iki devinişsel hedeften yayı tellere göre doğru konumlandırabilme %86 tamamen ve büyük ölçüde gerçekleştiği, yayın kullanımına ilişkin sağ kol ve ele dayalı yay basıncı uzunluğu hızı ve yönü ile ilgili temel davranışları yapabileme hedefinin %86 tamamen ve büyük ölçüde gerçekleştiği saptanmıştır.

Bu sonuca göre öğrencilerin yayın kullanımına ilişkin belirlenen hedefleri büyük bir oranda gerçekleştirdiği söylenebilir.

III. Üniteye yer alan hedeflerin gerçekleşme düzeylerine bakıldığında ise etüdü temiz seslerle çalabilme hedefinin büyük ölçüde ve orta düzeyde gerçekleştiği, tamamen seçeneğinde hiç öğrencinin olmadığı, etüdü çalma esnasında detache (bağısız çalma) tekniğini legato tekniğinden daha iyi uyguladıkları, çalma esnasında yay ve keman tutuşunun yalnızca %14 gibi bir grubun tamamen %57 gibi bir grubun ise büyük ölçüde koruyabildiği gözlenmiştir.

Bu sonuca göre hazırlanan programda öğrenciler için belirlenen birinci yarı yıl hedeflerinin büyük bir oranda gerçekleştiği, fakat keman eğitimi için kısa bir süre olan bir yarı yılda keman çalmadaki temel davranışların tamamen yerleşmediği söylenebilir.

Bu sonuçların ışığında aşağıdaki öneriler getirilebilir.

1. Bu tür çalışmalar çeşitli sınıflar ve çeşitli öğrenci düzeyleri için yapılmalı ve sonuçlar ışığında uygulanan programlarda gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.
2. Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarında zümre öğretim elemanları toplanarak ortak bir program oluşturmalı ve komisyon sınavlarındaki stratejilerde bu şekilde belirlenmelidir.
3. Bu tür gözlemler, öğretmenin kendi kendini değerlendirmesi öğrencide gördüğü eksiklikleri ne şekilde gidereceği, kullandığı öğretim yöntem ve tekniklerini yeniden gözden geçirmesi açısından da önemlidir.
4. Türkiye'deki bütün müzik eğitimi ana bilim dallarında görev yapan keman eğitimcilerinin bir araya gelerek keman öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri birlikte gözden geçirileceği – tartışılacağı – fikir alışverişinde bulunulabileceği bir etkinlik düzenlenebilir. Böylelikle standartlaşmış bir program ve değerlendirilmesi yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akgül, D. (1997), "Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Keman Eğitimi Sürecinin Değişkenlerinin Analizi Yorumlanması ve Öneriler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.İ.B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu

Bloom, S. B. (1995), "İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme", Çev:Durmuş Ali

Özçelik, M.E.B. Yayınları, İstanbul, S.135

Büyükkaksoy, F. (1997), "Keman Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler", Ankara, S.1

Çilden, Ş. (2003), "Çalgı Eğitiminde Nitelik Sorunu", Cumhuriyetimizin 80.Yılında Müzik Sempozyumu, Bildiri, Malatya

Demirel, Ö. (1999), "Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı" Pegem Yayıncılık, Ankara

Ercan, N. (1999), "Bireysel Çalgı Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarını Belirleme" I. Ulusal Sanat Eğitimi Ve Sorunları Sempozyumu Bildiri Çanakkale

Ertürk, S. (1997), "Eğitimde Program Geliştirme", Meteksan, Ankara, S.17

Sönmez, V. (1994), "Öğretmen El Kitabı", Anı Yayıncılık 7.Basım, Ankara, S.17

Uçan, A. (1994), "Müzik Eğitimi", Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, S.40